

~

ERRAMU ERENOTZA

Erramu edo ereñotza misterioz inguratutako zugaitza egu.

Nundik datorkio misterio ori? Bere erriak iraunkorrak dialako...? Besteak ez bezelako sustantziak dituztelako orriiek...? Dana dala, basarri askok erramu-zugaitza dute etxetarian.

SANTIMAMIÑE

Bizkaiko koba ospetsua.

Leize barruan daude orain amar milla urtetik gorako marrazkiak. Aien aurrean egiten omen zituzten gure arbasoak eren azikeri ta sorginkeriak...

Santimamiñe leizeko mendia ereñotzez josia dago.

Erramua bazter guzietan ta ereñotzarekin batera esaera zaarrak sorgiñez beteak... Koba-barneko dibujoak, sorgiñak ta ereñotza, orra iru gauza alkarrekin Santimamiñen...

Mendi gaillurrean San Migelen ermita. Beerago, berriz, Santimamiñena.

Santimamiñe edo San Mames:

"Sanmames bart ein dot ames;

ona bada bion partez;

txarra bada, bijoa aldrebes..."

SANJUANAK

Badute sanjuanak gure antxiñako eguzkiarenganako oituekin zer ikusirik...

Sanjuanak... suak... lorak... lizarra... goizeko intza... sorginkeriak... Ezin zeikean erramurik palta:

"San Juan gabean, etxe atarian egiten dan suan, errtzen dira aurreko urtean bedeinkatutako erramuak..."

"Erramu egunaren bezperan erretzen dira erramu zaarrak. Ori, San Juan suak aurreratzea dala esan oi dute zarrak..."

EKAITZAK ETA TXIMISTAK

Tximistan kontrakoak arrizko aizkorak ziran koba-zuloean euskalduna bizi zan garaian. Gaur-egun aizkora oiek urnizkoak ditugu...

Baiña, aozkorarekin batera baita erramua ere tximist eta ekaitzen kontrakoa omen da:

"Ekaitza sortzen danean, bi erramu orriekin gurutze bat gifi eta bular gaiñean jarri..."

"Erramu bedeinkatua zapaian edo tximiñi atzean gordezen da. Ekaitza sortzen danean, aldi bakoitzean, pittin bat erre bear da..."

"Erramu bedeinkatua, ekaitz egunetan erretzeko, gorde oi

da; ta, erretzean, garrik ateratzeko, erre bear da. Orretarako su-autza botatzen zaio gañera, estaltzeko..."

SORGIN ETA GAITZEN KONTRA

"Etxeko leioetan erramu gurutze txikiak ikusten dira, sorgiñen kontrakoak..."

"Gaitzetatik libratzeko gurutze txuriak (erramuzkoak) Jartzen dituzte leio ta ateetan..."

Etxeak eta soroak ere zaintzen ditu erramuak. Bertatik sorgiñak alderazi ere. Sanjuan suak bezelaxe. Sororik soro ibilli izan oi gera, umeak gañala, sorgiñak uxatzen sanjuan suakin:

"Txarrak kanpora;

onak barrura... !"

Gure Euskalerra zaarrean ez da erramuzko gurutzerik palta izan soro bazterretan, sorgifi, ekaitz, tximista ta beste gaitz guztietatik libratzeko...

ERRAMU EGUNA

Ereñotza erramu biurtu zan.

Jentillen ereñotza bataiatu egin zuten, ta orreri ezkerak dirau.

Arrezkero, Erramu Eguneko ereñotzak erabiltzen dira bai leio, bai ate, bai ikullu, bai etxe, bai baratz, bai soroak bedeinkatzeko ta gaitzetik libratzeko...

Leio ta ateetan jartzen dituzte.

Ikuilluko atean alkarrekin daude erramu bedeinkatua eta eguzki-fora...

"Erramu Egunean gurutze txiki mordoixkak eraman oi dira eleizara bedeinkatzeko. Gurutz oien egurra saratzezkoa izaten da. Baiña gurutzean erramu ostoak jarri bear dira..."

BESTE ZENBAIT GAUZA

"011alokak, txitoak okerrik gabe atera ditzan, arrautz azpian bi erramu osto jarri bear dira..."

"Medikuak agintzen duten botikekin erramu Egunean, etxeari buelta bat emateko oitura da, eleizean bedeinkatutako erramuakin..."

"Ildakoak, erramu ostoak dituan zapi zuri batekin estali bear dira gerriraño".

Etxeari tellatu ematean, monttorra erramuakin egiñ oi zan.

ANES (1970)